INCURSIUNE ÎN COTIDIAN

TRAIAN URDEA

Lăsasem de mult în spate orice urmă de viaţă omenească, urcînd fără grijă panta unei poteci strecurate printre tufişuri. Sub taina netulburată a pădurii, orice cale aproape dispăruse. Drumurile şerpuitoare, cînd repezi, cînd domoale, de la poalele muntelui, purtate prin locurile murelor şi ciupercilor, se topeau aici, lăsîndu-te în voie.

Ca să urci muntele spre casa lui Moş Gheorghe, nici hărţile turistice şi nici marcajele nu te ajută. Singura călăuză a paşilor este întîmplarea. Plecînd în căutarea lui, de altfel, nu mizasem decît pe foarte puţine informaţii, cu toate că, mai ales din descrierile găsite în literatură, drumurile acestea ar fi trebuit să-mi fie cunoscute. Foarte ciudat, dar această unică sursă de unde aş fi putut afla în amănunţime desfăşurarea drumului am ocolit-o întotdeauna. Mai mult sau mai puţin conştient, voiam, încă de acum cîţiva ani, cînd am pornit în căutarea lui Martin, să văd dacă norocul mă va ajuta sau mă va rătăci.

Aşezat astfel încît să poată fi abordat din orice direcţie, oamenii au trasat pe poalele acestui munte un labirint şi, intrat în el cu sentimentul iniţierii într-o taină, m-au năpădit amintirile. Una dintre ele este legată de o carte citită în adolescenţă şi reprezintă un fragment de pe prima filă a acesteia:

„...Prin 1969, într-un important centru urban din această zonă, se prezintă la biroul pentru evidenţa populaţiei un bărbat care pretinde că şi-a pierdut buletinul de identitate. În buzunarul hainei nu are decît un certificat de naştere, ţinut acolo, probabil, mult timp, căci arată uzat, iar în mijloc, unde stăteau scrise numele lui şi ale părinţilor, o pată mare de ulei ştersese aproape totul. Poartă un costum albastru închis, încheiat la două rînduri de nasturi, puţin mic, lăsîndu-i descoperite încheieturile mîinilor şi mijlocul. Un basc mare, cenuşiu, îi acoperă capul, urechile şi o parte din umeri de ploaie şi vînt. Cu firea sa blîndă, tot timpul cu zîmbetul pe buze, cucereşte pe loc cele douăzeci de inimi ale funcţionarilor biroului, astfel încît actul cerut i se eliberează pe loc, în plus găsindu-i-se şi un loc de muncă.

Trăieşte aici de aproape trei ani. Este un coleg bun, îi ajută întotdeauna pe cei din jur. Îi place să audă glume, să rîdă şi dovedeşte o curiozitate aproape bolnăvicioasă. Totuşi, cei din jur l-au caracterizat drept un om retras, fără prieteni şi puţin cam greu de cap. De ce? Nimeni nu poate

spune precis. Poate că nu a fost văzut niciodată în compania unei femei, ori la vreun păhărel cu prietenii. Poate pentru că nu mănîncă niciodată în pauza de masă şi pune uneori întrebări prea stupide."

Cartea se numea „Incursiune în cotidian" şi m-a impresionat destul de neplăcut prin stîngăcia şi totala nepricepere în ale scrisului dovedite de autoare. O serie de inadvertenţe veneau să-mi pună răbdarea la încercare, fiind un cititor absolut obişnuit şi dezinteresat, astfel încît am abandonat lectura puţin înaintea jumătăţii volumului fără să-i citesc prefaţa.

De vină a fost, cred, vocea auctorială. Serioasă pînă la gravitate, monotonă cu excepţia cîtorva sfîrşituri de capitol oarecum entuziaste, stridentă şi nu de puţine ori ilogică sau părtinitoare, aceasta reuşea să evite grotescul sau umorul printr-o incoerenţă a afirmaţiilor dublată de introducerea unor lungi pasaje descriptive. Cel puţin aşa aveam s-o privesc după lectura cîtorva studii impresionante prin volumul bibliografic prezentat şi din care am aflat în plus că Martin fusese logodit de trei ori.

Toate acestea făceau ca raţiunea editării acestei cărţi să-mi rămînă ascunsă[1].

„Într-o dimineaţă, continua pasajul, în timpul pauzei de masă, unul dintre colegii lui se gîndi că n-ar fi rău dacă s-ar mai rîde puţin. Peste cîteva minute de la semnalul care-i aruncase pe toţi în lupta cu feliile de pîine unse cu unt şi de salam, apăru cu un acumulator de 24 V în braţe.

— Hei, Martin, îl strigă acesta intrînd cu cutia neagră şi unsuroasă în braţe, ai mai văzut aşa ceva?

Martin, care stătea liniştit şi urmărea o muscă plimbîndu-i-se pe degetul arătător, ridică ochii şi îl privi o clipă".

Mai tîrziu, am aflat cu stupoare că autoarea acestei cărţi, o anumită Margareta Stoian, era pe atunci elevă în clasa a VIII-a. Cele cîteva compuneri mixate sub îndrumarea profesorului ei de limba română, constituite într-o sumară şi superficială biografie, au făcut vogă îndeosebi datorită unui studiu consacrat vieţii autoarei. Cartea, susţinea comentatorul, a fost scrisă cu mult înainte de descoperirea lui Martin. Singura sarcină a Margaretei Stoian şi a profesorului ei, în momentul pregătirii pentru tipar, a fost aceea de a pune, sub o formă „accesibilă şi plină de farmec, un volum de informaţii,

[1] *Autorul se referă la faptul că Liviu Bojoc, în prefaţă, pune problema necesităţii editării unor texte în forma lor primară, înainte de efectuarea corecturilor şi retuşurilor finale, acţiune în urma căreia textul devine document. În cazul de faţă, publicarea intr-o formă brută urmăreşte punerea la dispoziţia specialiştilor a unui material de cercetare menit să dezvăluie mecanismul apariţiei lui.*

rezultatul unor fenomene încă necunoscute, ce se aşteaptă înţelese şi aduc o lumină nouă şi originală asupra Marelui Extraterestru care a fost Martin B.” Urmează o serie de fişe tehnice ale navei, despre care autoarea susţine că şi-a construit-o din propriul trup, navă destinată să parcurgă drumul pînă la planeta lui Martin, însoţite de date biografice, o listă a oraşelor vizitate în timpul vieţii, analiza grafologică şi concluziile medicului psihiatru sub a cărui observaţie a fost ţinut timp de mai multe zile.

Între terminarea acestei cărţi şi apariţia ei în librării s-au scurs aproape doi ani, deoarece fata a fost internată într-un ospiciu. Acolo, de altfel, a şi murit, aruncîndu-se pe geam, cu braţele deschise în chip de aripi. Ultimele ei cuvinte: „Zbor spre planeta...” i-au consolidat definitiv celebritatea. Două fragmente din volumul de mărturii culese de Gheorghe Rîpanu, intitulat „L-au cunoscut pe Martin B”, aveau să mă ducă din nou către prima mea lectură:

„Nu era greu să vezi pe mutra nătărăului ăsta, după felul cum se holba, că nu mai văzuse niciodată aşa ceva şi puteai să-i torni orice gogoşi despre el[1]. Ţin minte că odată Pavel a adus un aparat de radio şi era atît de entuziasmat de muzică – nu avea importanţă de ce fel – că n-a lucrat toată ziua mai nimic.”

Celălalt era străbătut de aceeaşi sinceritate:

„Îl vedeam uneori că stă toată ziulica şi se uită aiurea pe pereţi, că nu vorbeşte cu nimeni şi parcă se fereşte să te privească în ochi. Era un fel de om pe care îl citeşti repede şi-ţi dai seama dacă-ţi ascunde ceva. Cînd îl întrebam, zicea că totul este perfect, dar nu dura mult şi îmi spunea, aşa, să pară fără legătură cu subiectul, că are ochii prea mari şi sprîncenele de parcă n-ar fi ale lui. Într-o zi am observat că purta perucă. Priveam o porţiune dezgolită, ce dădea la iveală pielea capului. Mi s-a părut albăstruie, hidoasă, nu-mi dau seama de ce. Avea o strălucire ciudată. Atunci a întors capul şi a înţeles ce se întîmplase. Din ziua aceea m-a evitat tot timpul, oricît m-am străduit să-l fac să înţeleagă că nu s-a întîmplat nimic.”

---

[1] *Este vorba despre acumulatorul de 24 V pe care colegul lui Martin i-l aduce. Autorul acestui articol a ţinut, bineînţeles, cont de faptul că, la vremea respectivă, acest subiect era foarte la modă, cititorii fiind, în general, destul de bine informaţi. Cartea la care se fac referiri mai sus se numeşte „Zbor de noapte” şi aparţine lui Filip Lupu. Ea încearcă să demonstreze că trupul neînsufleţit al Margaretei Stoian a fost găsit de fapt în pădurea Băneasa, zborul ei fiind curmat de cauze necunoscute. Cercetările mai noi infirmă această ipoteză. Din cărţile care susţin legenda existenţei lui Martin singura care mai rezistă şi astăzi fiind cea a lui Gheorghe Rîpanu.*

Acesta este şi faptul pentru care mi-a atras atenţia. Nu se poate ca într-un colectiv de muncă, după trei ani, să nu ştie fiecare aproape totul despre celălalt. Amintirile ulterioare, de multe ori contradictorii, culese de la colegii lui Martin, sînt, cred, în cea mai mare măsură scorneli sau închipuiri tardive. Singure acestea două mi s-au părut convingătoare, ajutîndu-mă să înţeleg în plus fragmentul următor din „Incursiunea" Margaretei Stoian pe care, la vremea lecturării lui, l-am considerat cu totul deplasat:

„ — Nu, răspunse el clătinînd din cap, ce ai acolo?

— O cutie fermecată.

— Fermecată?

— Da. Dacă pui limba pe astea două contacte, poţi să vezi... un film.

— N-am mai văzut aşa ceva.

Părea evident încurcat de faptul că restul colegilor rîdeau şi nu ştia ce să mai spună.

— Alb-negru?

— Color, evident!

— N-am mai văzut niciodată aşa ceva, repetă Martin, apoi tăcu. Nu-şi putea închipui de ce trebuie să pună neapărat limba şi îi era oarecum ruşine, pentru că nu avea o limbă tocmai frumoasă. În cele din urmă, se hotărî şi, în momentul atingerii bornelor, căzu pe podea străfulgerat. Mort. MORT!"

În cea mai mare parte a alcătuirii sale, Martin semăna cu noi. Dar nu cred că această constatare ar trebui să ne entuziasmeze într-atît încît să declarăm, aşa cum au făcut-o unii, că a fost „cel mai fericit extraterestru de pe Pămînt". De multe ori, defectele fizice ale semenilor noştri, însă nu infirmitatea, ci doar o disproporţie a trupului, o cicatrice, asimetria feţei sau chiar un neg, ne creează o anumită rezervă. Martin n-a putut fi deci nici „cel mai iubit dintre extratereştri" şi nici „reprezentantul unei specii degenerate". Dovadă, impresionanta recuzită, trusele de machiaj şi cele cîteva trucuri deosebit de ingenioase, singura moştenire lăsată pămîntenilor.

Am văzut la Institutul de medicină legală cîteva fotografii. Martin era într-adevăr urît, avea de ce să se teamă. Nu ştiu dacă a fost un instinct programat sau nu de către „părinţi", dar, probabil, primul lucru înţeles fără dubii a fost acela că, dacă voia să se adapteze societăţii umane, trebuia să încerce să fie ca noi. Îi era „ruşine" să-şi arate limba, deoarece aceasta avea o formă deosebită, despicată la vîrf, cu marginile rotunjite şi un canal median, configuraţie care imprima vorbirii un şuierat caracteristic. Era lipsit de pilozitate. Pielea, de un albastru deschis, devenea rozalie, odată expusă la soare, ca aceea a noilor născuţi. Cu toate că trupul său avea o

înfăţişare umană, cîţi dintre noi ne-am fi dezvăluit în faţa lui? Experienţa de convieţuire cu speciile de animale inteligente, pe baza căreia am putut realiza un sistem rudimentar de comunicare, ar trebui să fie pentru noi, cred, un exemplu. Legile naturii interzic contactul dintre noi şi civilizaţiile extraterestre tocmai pentru că mijlocul cel mai sigur de conservare a speciei este, în acelaşi timp, şi cel mai simplu.

Cazul lui Martin nu poate decît să confirme această ipoteză, într-o emisiune transmisă de televiziunea noastră anul trecut, realizatorul ei apărea, la sfîrşitul genericului, îmbrăcat într-un elegant costum de cosmonaut, ţinînd în braţe un pachet legat cu o fundă roşie. El se opreşte în dreptul mesei în jurul căreia s-au adunat invitaţii şi, scoţînd din mîneca stîngă un sul de hîrtie, începe să citească un bine-cunoscut text:

„Într-o noapte răcoroasă de toamnă, cam pe vremea cînd podgorenii au terminat culesul viilor şi mustul adus în ulcele începe să vindece uscăciunea gîturilor, cînd prunele s-au copt şi ţuica încălzeşte inimile celor de la munte, o pîclă deasă a acoperit tot ţinutul şi l-a cufundat într-o beznă cum n-a mai fost pînă atunci, prin aerul devenit vîscos, flacăra felinarului abia putea fi văzută, aruncînd în jur o lumină atît de palidă şi de difuză, încît la nimic nu folosea. Doar poate ca să-ţi amăgeşti ochii".

Lectura primelor rînduri ne pune în faţa unui text bine scris. Autorul său pare să aibă un stil format pe care, deşi nu-i aparţine, ştie să-l stăpînească. Ceva însă ar putea atrage atenţia filologilor (dar nu numai a lor) încă după lectura acestor cîteva propoziţii: abundenţa clişeelor.

„Spre dimineaţă, continuă el să citească, ceaţa s-a ridicat încet deasupra unui munte cu vîrful retezat, unde a persistat sub forma unui nor compact, alb-cenuşiu, timp de cîteva ore. Apoi norul a devenit din ce în ce mai transparent, pînă nu a mai putut fi văzut şi nu s-a mai arătat niciodată...

— Am început această discuţie, tovarăşe Tiberiu Alexe, cu un fragment dintr-o povestire S.F. citită acum mai mulţi ani la cenaclul pionierilor şi şcolarilor din Pietrişoara, judeţul Hunedoara. Cîte asemenea povestiri au mai fost descoperite pînă în prezent?

— Aproximativ cincizeci.

— Şi toate scrise de copii cam de aceeaşi vîrstă...

— De copii pînă la 13 ani. S-au descoperit şi cîteva desene – este adevărat, foarte stîngace ale acestui personaj, în cîteva grădiniţe.

— Desigur, nu erau identice...

— Evident, în fiecare... reprezentare intervenea factorul de creativitate al fiecărui copil în parte."

Peste tot acolo unde Martin îşi face simţită prezenţa „literară”, textele povestirilor, poeziilor, scrisorilor par o înlănţuire de clişee, de imagini binecunoscute, ceea ce de fapt şi sînt. Ţin minte din discuţiile care au avut loc atunci că toţi participanţii au căzut de acord asupra faptului că mecanismul apariţiei acestor scrieri este strîns legat de utilizarea clişeului, iar gestul final, în care cosmonautul scoate din cutia pe care o adusese o păpuşă reprezentîndu-l pe Martin în mărime naturală şi-i dă drumul să plutească prin încăpere, lăsîndu-o apoi să iasă pe fereastra deschisă (locuitorii Bucureştiului au putut-o vedea înălţată mult timp deasupra oraşului), vine să puncteze tocmai această latură a personalităţii lui Martin: capacităţile şi posibilităţile sale de comunicare.

Totuşi, implicarea lui Martin în cotidian este pasivă. Povestirile pionierilor din judeţul Hunedoara par mai degrabă efectul secundar al conştiinţei de sine a lui Martin decît o acţiune provocată voluntar. Intrarea sa în mediul citadin se realizează cu cea mai mare discreţie, iar prezenţa lui nu impune nici o schimbare în viaţa locuitorilor. Se pare, singură, setea de cunoaştere, îl îndeamnă pe Martin la prospectarea lumii care îl înconjoară.

De altfel, ajuns în faţa casei lui Moş Gheorghe, aveam să-l înţeleg mult mai bine pe Martin. Mi-l închipuiam un cobai, aşezat într-un labirint natural şi pus să-i găsească ieşirea. El a găsit-o pe aceasta, reprezentînd centrul. Pe cealaltă – lumea întreagă – a descoperit-o mai tîrziu. Cît de tîrziu? Nu ştim. Pentru cei de aici nu are vreo importanţă.

Sătui de publicitatea furtunoasă făcută după destăinuirile lor simple, de oameni de bună credinţă, în faţa unui ziarist întreprinzător[1], ei îmi primesc vizita cu suspiciune. Abia cînd încep să le povestesc cum m-am hotărît să ajung la ei şi care este credinţa[2] mea despre Martin, îşi deschid sufletul.

Sînt poftit la masă şi pentru prima dată în viaţă mănînc cu o lingură de lemn dintr-o strachină de lut. Apoi, seara, pe prispă, moşul îmi povesteşte despre Martin. Cum ghicea imediat de ce eşti trist său vesel, cum stătea el

---

[1] *Nicolaie Nunescu de la „Magazinul ilustrat săptămînal” a fost primul care a lansat ideea unei posibile existenţe rurale anterioare în scurta viaţă a lui Martin. Tot el, un an mai tîrziu, cu ajutorul statisticii şi a două mii de mărturii de apariţii şi fenomene stranii în satele din Ardeal a stabilit „vîrstă” probabilă a lui Martin la 6 ani, iar apoi a determinat ca loc al naşterii lui Martin Vîrful Roşu, respectiv casa lui Mărcuţ Gheorghe.*

[2] *Traian Urdea este născut în 1963 la Craiova. Membru al cenaclului de anticipaţie „H.G.Wells” din Timişoara, timp de mai mulţi ani. În perioada 1985-l987 redactează, împreună cu Györffy György, o serie de articole ce susţin ideea inocenţei şi non-violenţei lui Martin B.*

ore în şir de vorbă cu livada de meri, cu porcul sau cu cîinele, cît de mult îi plăceau lui glumele şi ce suflet bun avea.

Iar seara, înainte de culcare, sub bolta spuzită, am simţit că privirea stelelor nu era rece; i-am murmurat emoţionat, ca pe o rugăciune fierbinte, ultimele cuvinte ale cărţii Margaretei Stoian:

„Foaie verde mărăcine
De ce bădiţa nu vine?
De ce lacrimile-mi curg
După nechezat de murg?
De trei zile îl aştept
Să-mi apară-n drumul drept
Ca de s-o întoarce teafăr
Să zbor cu el spre Luceafăr.”

Colaj de TRAIAN ABRUDA